

PARAULES DE VIDA

Paraules des de la creu (i V)

Els evangelistes Mateu i Marc ens han transmès una única paraula de Jesús en la creu. Es tracta del crit esquinçador de qui experimenta el què significa sentir-se abandonat per Déu, amb el qual comença el salm 22, que és una oració de súplica confiada d'algú que es troba en una situació de sofriment extrem; una exclamació de mort i de glòria; un crit d'amor a Déu en el moment del dolor: «Déu meu, Déu meu, per què m'heu abandonat?» (Mt 27,46; Mc 15,34).

Els evangelistes no han fet res per suavitzar el dramatisme d'aquest moment. Al sofriment físic per les tortures que ha patit, cal afegir el sofriment moral de qui se sent sol i desemparat: Jesús ha sigut menyspreat i abandonat pel seu poble; també els seus deixebles el van abandonar en el moment de la passió (Mateu [26,56] específica que «tots»). L'ha abandonat també Déu? Això és el que semblen suggerir-li els grans sacerdots i els escribes que es dirigeixen a Ell en to burlesc dient-li: «Ha confiat en Déu: que l'allibere ara si tant se l'estima! Ell, que va dir "Soc Fill de Déu"» (Mt 27,43). En l'abandó dels seus arriba a viure el que experimenta algú que se sent abandonat per Déu. Estem davant el major sofriment humà que podem imaginar, perquè quan algú pensa que Déu l'ha abandonat, perd ja tota esperança.

Aquest crit és la màxima expressió de la solidaritat de Crist amb la humanitat sofrent: no hi ha cap sofriment autènticament humà que Ell no haja experimentat en el seu propi cos; ha passat la prova del dolor per a poder auxiliar els qui ara passen per ella. Havia de ser un Gran Sacerdot provat en tot en el sofriment com nosaltres per a poder així

compadir-se de nosaltres. D'aquesta manera podem acostar-nos a Ell amb tota confiança.

Aquest crit mostra que la creu va ser per a Crist el moment de la gran temptació: les temptacions messiàniques que va experimentar al començament del seu ministeri reapareixen amb tota la seua força: «salva't a tu mateix i baixa de la creu... Ell que va salvar-ne d'altres, a si mateix no es pot salvar. El Messies, el rei d'Israel! Que baixi ara de la creu perquè ho vegem i creguem!» (Mc 15,30-32). En el moment de l'abandó de Déu, en l'hora de l'última i definitiva temptació, l'evangelista Lluc posa en boca de Jesús l'última paraula, que és la resposta de Jesús als qui l'escarneixen: «Pare a les teues mans confio el meu esperit» (Lc 23,46).

Són les paraules del salm 31, l'oració confiada de qui, en la persecució i en el sofriment, s'acull a Déu perquè el deslliure dels seus enemics. Però Jesús ha modificat les paraules del salmista: el «Déu lleial» es transforma en els seus llavis en el «Pare». L'expressió d'extrem abandó de Mateu i Marc s'ha convertit més explícitament en una pregària confiada, en una manifestació de la seguretat que Jesús té que el Pare el lliurarà, en una ofrena de si mateix a Déu que el porta a abandonar-se a les seues mans.

Jesús ha superat la gran temptació, ha confiat en Déu, ha convertit la creu en l'ofrena de si mateix al Pare en l'Esperit etern. Per això, va ser escoltat en la seua angoixa i per la seua resurrecció s'ha convertit en causa de salvació per als qui creuen en Ell.

† **Enrique Benavent Vidal**
Bisbe de Tortosa

APUNTS PER A L'ANÀLISI

Transhumanisme i narcisisme (i IV)

El model de l'autosuficiència està en la matriu del neoliberalisme, però no la del liberalisme clàssic d'Adam Smith (1723-1790) i David Ricardo (1772-1823), on és clau el principi de simpatia i la configuració de comunitats. El narcisisme postmodern és un producte lligat al neoliberalisme i a la hipercompetitivitat que en deriva. El model és un ésser dur i autosuficient, enamorat de si mateix.

El resultat d'aquest model és, en darrer terme, en la soledat. És difícil lligar

aquesta utopia amb la naturalesa social i política de l'ésser humà i la seva necessitat de sociabilitat. Des del transhumanisme, però, es parteix del supòsit que els artefactes tecnològics intel·ligents seran capaços de pal·liar aquesta sensació de soledat quan emergeixi, que ens acompanyaran i ens donaran caliu, sense necessitat d'haver de suportar les mil contrarietats que comporta la convivència humana.

Encara que el transhumanisme es presenta socialment amb una infra-

estructura suposadament científica, es pot qualificar, sense embuts, de mite.

És un mite de substitució, una gran narració que ve a omplir el buit deixat per la crisi dels grans relats. Contra la idea que el mite forma part de l'etapa primerenca de la civilització humana, és necessari afirmar que *mythos* i *logos* es necessiten mútuament i que mai no abandonem els relats mitològics. Canvien de forma, de contingut, però subsisteixen, perquè som consumidors de mites.

El mite de Narcís connecta amb l'ànima del transhumanisme, però Prometeu no ha mort del tot en la postmodernitat, perquè la fita d'aquesta ideologia és crear un ésser que tingui els mateixos atributs de Déu (eternitat, omnipresència, omnipotència), un ésser que enamori i sigui autosuficient.

Francesc Torralba
Doctor en Teologia

PALABRAS DE VIDA

Palabras desde
la cruz (y V)

Los evangelistas Mateo y Marcos nos han transmitido una única palabra de Jesús en la cruz. Se trata del grito desgarrador de quien experimenta lo que significa sentirse abandonado por Dios, con el que comienza el salmo 22, que es una oración de súplica confiada de alguien que se encuentra en una situación de sufrimiento extremo; una exclamación de muerte y de gloria; un grito de amor a Dios en el momento del dolor: «Dios mío, Dios mío, ¿por qué me has abandonado?» (Mt 27, 46; Mc 15,34).

Los evangelistas no han hecho nada por suavizar el dramatismo de este momento. Al sufrimiento físico por las torturas que ha sufrido, hay que añadir el sufrimiento moral de quien se siente solo y desamparado: Jesús ha sido despreciado y abandonado por su pueblo; también sus discípulos lo abandonaron en el momento de la pasión (Mateo [26,56] específica que «todos»). ¿Le ha abandonado también Dios? Esto es lo que parecen sugerirle los sumos sacerdotes y los escribas que se dirigen a Él en tono burlesco diciéndole: «Confió en Dios, que lo libre si es que lo ama, pues dijo “Soy Hijo de Dios”» (Mt 27,43). En el abandono de los suyos llega a vivir lo que experimenta alguien que se siente abandonado por Dios. Estamos ante el mayor sufrimiento humano que podemos imaginar, porque cuando alguien piensa que Dios lo ha abandonado, pierde ya toda esperanza.

Este grito es la máxima expresión de la solidaridad de Cristo con la humanidad sufriente: no hay ningún sufrimiento auténticamente humano que Él no haya experimentado en su propio cuerpo; ha pasado la prueba del dolor para poder auxiliar a los que ahora pasan por ella. Tenía que ser un Sumo Sacerdote probado en todo en el sufrimiento como nosotros para poder así compadecerse de nosotros. De este modo podemos acercarnos a Él con toda confianza.

Este grito muestra que la cruz fue para Cristo el momento de la gran tentación: las tentaciones mesiánicas que experimentó al comienzo de su ministerio reaparecen con toda su fuerza: «sálvate a ti mismo bajando de la cruz. A otros ha salvado y a sí mismo no se puede salvar. Que el Mesías, el rey de Israel, baje ahora de la cruz para que lo veamos y creamos» (Mc 15,30-32). En el momento del abandono de Dios, en la hora de la última y definitiva tentación, el evangelista Lucas pone en boca de Jesús la última palabra, que es la respuesta de Jesús a quienes le escarnecen: «Padre a tus manos encomiendo mi espíritu» (Lc 23,46).

Son las palabras del salmo 31, la oración confiada de quien, en la persecución y en el sufrimiento, se acoge a Dios para que lo libre de sus enemigos. Pero Jesús ha modificado las palabras del salmista: el «Dios leal» se transforma en sus labios en el «Padre». La expresión de extremo abandono de Mateo y Marcos se ha convertido más explícitamente en una plegaria confiada, en una manifestación de la seguridad que Jesús tiene de que el Padre lo libraré, en una ofrenda de sí mismo a Dios que le lleva a abandonarse confiadamente en sus manos.

Jesús ha superado la gran tentación, ha confiado en Dios, ha convertido la cruz en la ofrenda de sí mismo al Padre en el Espíritu eterno. Por ello, fue escuchado en su angustia y por su resurrección se ha convertido en causa de salvación para los que creen en Él.

† Enrique Benavent Vidal
Obispo de Tortosa

La Parròquia del Roser de Tortosa,
primera en entronitzar la nova imatge
de la Mare de Déu de la Cinta

El diumenge 27 de febrer, tal com estava previst coincidint amb la missa de dotze, va tenir lloc a l'Església del Roser de Ferreries de Tortosa la primera entronització de la nova imatge de la Mare de Déu de la Cinta en una parròquia de la diòcesi. Es tracta d'una donació per part de la Reial Arxiconfraria de Nostra Se-

nyora de la Cinta d'una imatge en bronze, rèplica de l'escultura de Marco Augusto Dueñas que ocupa l'espai central de la façana de la Catedral de Santa Maria.

La imatge, que ha quedat exposada en un espai molt destacat del temple al costat de l'altar, té una alçada de quasi un metre, pesa 50 quilos i s'ha fet als tallers

Bronces Artísticos de San Fernando de Henares a Madrid.

El rector de la parròquia, Mn. Ramón Labernié, fou l'encarregat de beneir la imatge, acompanyat del prior de la Reial Arxiconfraria, Mn. Josep Maria Membrado.

Reial Arxiconfraria
de Ntra. Sra. de la Cinta

TWITTER DEL PAPA FRANCESC

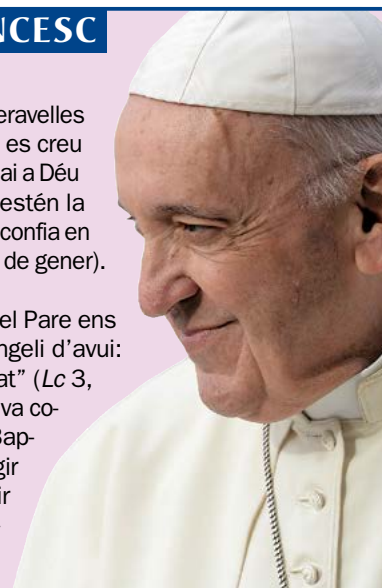
@Pontifex: «Sant Josep, tu que has estimat a Jesús amb amor de pare, protegeix els molts nens que no tenen família i desitgen un

papà i una mamà. Sosté els cònjuges que no aconseguen tenir fills, ajuda'ls a descobrir un projecte més gran» (5 de gener).

@Pontifex: «Tant de bo tots nosaltres fóssim a l'Església el que ja som en virtut del baptisme: profetes, testimonis i missioners del Senyor. Amb la força de l'Esperit Sant i fins als confins de la terra» (6 de gener).

@Pontifex: «El Senyor fa meravelles amb els petits, amb qui no es creu gran sinó que dona gran espai a Déu en la seva vida. El Senyor estén la seva misericòrdia sobre qui confia en Ell, i enalteix els humils» (8 de gener).

@Pontifex: «Quan resem, el Pare ens diu, com a Jesús en l'Evangeli d'avui: “Tu ets el meu fill, l'estimat” (Lc 3, 22). El nostre ésser de fills va començar el dia del nostre Baptisme, que ens va submergir en Crist i ens va convertir en fills estimats del Pare» (9 de gener).

Reunió del nou Consell del Presbiteri al Seminari

El dilluns 14 de març ha tingut lloc al Seminari la reunió ordinària del recentment constituït Consell del Presbiteri. A les 11 h vam començar amb el res de l'Hora de Tèrcia i, seguidament, el secretari llegí l'Acta de la reunió del 3 de febrer, ja enviada als consellers.

Seguint l'ordre del dia i responent al qüestionari específic del «Fem memòria sinodal», es dialogà obertament sobre les *experiències* del caminar junts i es subratllà la profunda *alegria* del camí sinodal viscut fa anys en el Sínode Diocesà i en el dinamisme del Moviment Diocesà de Joves, o més actualment en el tre-

ball de Càritas. Bona part del diàleg posterior l'acaparà el greu problema de la invasió d'Ucraïna. El Bisbat proposarà d'oferir algunes cases rectorals desocupades perquè s'hi puguin acollir refugiats amb les degudes condicions reconegudes pel seu Ajuntament.

Finalment, el vicari general informà de la inauguració i benedicció de la restauració de la façana principal de la Catedral, el proper dissabte 7 de maig al matí, presidida pel nunci de Sa Santedat a Espanya.

José Luis Arín Roig
Vicari general

Celebració de la festa de Santa Madrona a Corbera d'Ebre

Aquesta setmana, el nostre poble ha celebrat la festa de Santa Madrona per partida doble. Dimarts 15, com toca la tradició, es va celebrar la missa a l'ermita, després del temps de la pandèmia i després de la novena dels últims dies, ha sigut una celebració molt emotiva.

Finalment diumenge, en un to més festiu, vam viure una diada a l'ermita amb jocs per als més petits, dinar de germanor i, principalment, la missa a Santa Madrona.

Esperant retrobar-nos el pròxim any, visca Santa Madrona!

Mn. David Arasa

AGENDA

CATEDRAL DE TORTOSA:

- Dimarts 12**, a les 11.30 h, Missa Crismal.
- Dijous 14**, a les 20 h, celebració de la Santa Cena del Senyor.
- Divendres 15**, a les 12 h, celebració de la Passió del Senyor.
- Dissabte 16**, a les 10.30 h, Ofici Capitular. / A les 22 h, Vetlla Pasqual.
- Diumenge 17**, a les 12 h, Missa Estacional de Pasqua de Resurrecció, presidida pel Sr. Bisbe i concelebrada per les parròquies de la ciutat.

TORTOSA CIUTAT:

- Divendres 15**, Tortosa, Calvari, a les 10.30 h, Viacrucis.

LECTURES DE LA MISSA DIÀRIA I SANTORAL

- 11. ■ Dilluns Sant** (lit. hores: 2a setm.) [Is 42,1-7 / Sl 26 / Jo 12,1-11]. Sant Estanislau, bisbe de Cracòvia i mr. (1079); sant Isaac, monjo.
- 12. ■ Dimarts Sant** [Is 49,1-6 / Sl 70 / Jo 13,21-33.36-38]. Sant Juli I, papa (romà, 337-352); sant Damià, bisbe; santa Vísia, vg. i mr.; sant Zenó.
- 13. ■ Dimecres Sant** [Is 50,4-9a / Sl 68 / Mt 26,14-25]. Sant Hermenegild, príncep hispànic, mr. (586); sant Martí I, papa (649-656) i mr.; santa Agatònica, mr.
- 14. □ Dijous Sant** [Missa de la Cena del Senyor: Ex 12,1-8.11-14 / Sl

115 / 1Co 11,23-26 / Jo 13,1-15]. Sant Tiburci, mr.; sant Lambert, bisbe; santa Domnina, vg. i mr.

15. ■ Divendres Sant [Celebració de la Passió del Senyor: Is 52,13-53,12 / Sl 30 / He 4,14-16;5,7-9 / Jo 18,1-19,42]. Sant Telm (denominació amb què és conegut popularment el beat Pedro González), rel. dominicà de Galícia; sant Crescent, mr.; santes Basilissa i Anastàsia, mrs. a Roma; sant Damià.

16. ■ Dissabte Sant. Sant Toribi de Lièbana, bisbe; santa Engràcia, vg. i companys mrs. a Saragossa; sant Benet Josep Labre, captaire.

17. □ Diumenge vinent, Pasqua de Resurrecció del Senyor (litúrgia de les hores: pròpia) [Vetlla: després dels textos de la Llei i dels Profetes, Rm 6,3-11 / Sl 117 / Lc 24,1-12. Missa del dia: Fets 10,34a.37-43 / Sl 117 / Col 3,1-4 (o bé: 1Co 5,6b-8) / Jo 20,1-9 (o bé: Lc 24,1-2); o bé a la Missa vespertina: Lc 24,13-35]. Sants Elies, Pau i Isidor, monjos i màrtirs a Còrdova; sant Anicet, papa (síriac, 155-166) i màrtir; sant Robert, abat; beata Marianna de Jesús, vg.; beat Baptista Spagnoli, religiós carmelità.

Diumenge de Rams (C)

COMENTARI

«Pare, confio el meu alè a les vostres mans»

Entrem de ple en la Setmana Santa on contemplarem la passió, mort i sobretot la resurrecció de Jesús. És un bon moment per a viure amb Jesús la passió i mort de tantes persones que avui també porten la seva creu i agonitzen en vida. Les lectures d'avui ens conviden a plantejar-nos quina és la nostra actitud, com actuem. Veiem a l'Evangelí: *els deixebles que el deixaren sol i se n'anaren*. El mateix Pare nega Jesús. I la multitud que crida (potser els mateixos que abans l'han aclamat?): *Mateu-lo aquest; indulteu-nos Bar-Abàs...* I més tard criden: *crucifiqueu-lo, crucifiqueu-lo*. Hi ha les autoritats i els soldats que li diuen: *Si ets el rei dels jueus, salva't tu mateix; i el criminal que l'insulta*. Però tenim també persones valentes, al costat de Jesús en els moments difícils com *els seus adictes que l'acompanyen, el lloen i l'aclamen*. I *Simó de Cirena i les dones que el planyien*. També el mateix Pilat que intentava *deixar-lo lliure*. I un dels criminals que li diu: *Jesús recordeu-vos de mi quan arribeu al vostre Regne*. Veient com pateix Jesús al llindar ja de la mort el reconeix com a innocent que li pot obrir les portes del paradís. I el centurió, que *després de veure el que havia passat, en donava glòria a Déu i deia: És veritat, aquest home era innocent*. Què va veure en Jesús aquest centurió acostumat a moltes crucifixions per a descobrir en Jesús un veritable innocent? *I tota la gent que era present en aquest espectacle després de contemplar tot el que havia passat se'n tornava donant-se cops al pit*, per tant, reconeixent el seu pecat. Trobem *Josep d'Arimatea i les dones que l'havien seguit des de Galilea*. Però Jesús posa sobretot tota la confiança en el Pare: *Pare confio el meu alè a les vostres mans*. Ser fill de Déu no li ha estalviat ni els sofriments ni la mort. Però el final és que: *Tothom al cel, a la terra i sota la terra reconegui que Jesucrist és Senyor a glòria de Déu Pare*. El final és sempre la Resurrecció. Acompanyem Jesús sofrent amb la nostra vida, la nostra valentia i al costat sempre dels que sofreixen.

Mn. Jaume Pedrós

▶ Lectura del llibre d'Isaïes (Is 50,4-7)

El Senyor Déu m'ha donat una llengua de mestre perquè, amb la paraula, sàpiga sostenir els cansats. Un matí i un altre em desvetlla l'orella perquè escolti com un deixeble. El Senyor Déu m'ha parlat a cau d'orella i jo no m'he resistit ni m'he fet enrere: he parat l'esquena als qui m'assotaven i les galtes als qui m'arrancaven la barba; no he amagat la cara davant d'ofenses i escopinades. El Senyor Déu m'ajuda: per això no em dono per vençut; per això paro com una roca la cara i sé que no quedaré avergonyit.

▶ Salm responsorial (21)

R. *Déu meu, Déu meu, ¿per què m'heu abandonat?*

▶ Lectura de la carta de sant Pau als cristians de Filipis (Fl 2,6-11)

Jesucrist, que era de condició divina, no es volgué guardar gelosament la seva igualtat amb Déu, sinó que es va fer no-res, fins a prendre la condició d'esclau. Havent-se fet semblant als homes i començant de capturar-se com un home qualsevol, s'abaixà i es feu obedient fins a acceptar la mort, i una mort de creu. Per això Déu l'ha exalçat i li ha concedit aquell nom que està per damunt de tot altre nom, perquè tothom, al cel, a la terra i sota la terra, doblegui el genoll al nom de Jesús, i tots els llavis reconeguin que Jesucrist és Senyor, a glòria de Déu Pare.

▶ Passió de nostre Senyor Jesucrist segons sant Lluc (Lc 22,14-23,56) (Fragment final)

Quan arribaren a l'indret anomenat Gòlgota, el crucificaren juntament amb els criminals, un a la dreta i un altre a l'esquerra. Jesús deia: † «Pare, perdoneu-los, que no saben el que fan». Es repartiren els seus vestits i se'ls jugaren als daus. La gent s'ho estava mirant. Les autoritats deien, rient-se'n: «Ell, que en salvava d'altres, que se salvà ell mateix, si és el Messies de Déu, l'Elegit». Els soldats també se'n burlaven: tot oferint-li vinagre, li deien: «Si ets el rei dels jueus, salva't tu mateix». Sobre d'ell hi havia un rètol que deia: «El rei dels jueus». Un dels criminals penjats a la creu, també li deia insultant-lo: «¿No ets el Messies? Salva't a tu mateix i a nosaltres». Però l'altre, renyant-lo, li respongué: «¿Tu que estàs sofrint la mateixa pena, tampoc no tens temor de Déu? I nosaltres ens ho mereixíem, perquè estem sofrint el càstig que ens correspon pel que hem fet, però aquest no ha fet res de mal». I deia: «Jesús, recordeu-vos de mi, quan arribeu al vostre Regne». Jesús li respongué: † «T'ho dic amb tota veritat: Avui seràs amb mi al paradís». Ja era cap al migdia quan s'estengué per tota la terra una foscor fins a mitja tarda: el sol s'havia eclipsat. La cortina que tancava el santuari, s'esquinçà per la meitat, i Jesús cridà amb tota la força: † «Pare, confio el meu alè a les vostres mans». I havent dit això, expirà.

(Aquí tothom s'agenolla, i fa una pausa.)

El centurió, després de veure el que havia passat, en donava glòria a Déu i deia: «És veritat: aquest home era innocent».

I tota la gent que era present en aquell espectacle, després de contemplar tot el que havia passat se'n tornava donant-se cops al pit. Tots els seus coneguts i les dones que l'havien seguit des de Galilea es mantenien a distància mirant-s'ho.

▶ Lectura del libro de Isaías (Is 50,4-7)

El Señor Dios me ha dado una lengua de discípulo; para saber decir al abatido una palabra de aliento. Cada mañana me espabila el oído, para que escuche como los discípulos. El Señor Dios me abrió el oído; yo no resistí ni me eché atrás. Ofrecí la espalda a los que me golpeaban, las mejillas a los que mesaban mi barba; no escondí el rostro ante ultrajes y salivazos. El Señor Dios me ayuda, por eso no sentía los ultrajes; por eso endurecí el rostro como pedernal, sabiendo que no quedaría defraudado.

▶ Salmo responsorial (21)

R. *Dios mío, Dios mío, ¿por qué me has abandonado?*

▶ Lectura de la carta del apóstol san Pablo a los Filipenses (Flp 2,6-11)

Cristo Jesús, siendo de condición divina, no retuvo ávidamente el ser igual a Dios; al contrario, se despojó de sí mismo tomando la condición de esclavo, hecho semejante a los hombres. Y así, reconocido como hombre por su presencia, se humilló a sí mismo, hecho obediente hasta la muerte, y una muerte de cruz. Por eso Dios lo exaltó sobre todo y le concedió el Nombre-sobre-todo-nombre; de modo que al nombre de Jesús toda rodilla se doble en el cielo, en la tierra, en el abismo, y toda lengua proclame: Jesucristo es Señor, para gloria de Dios Padre.

▶ Pasión de nuestro Señor Jesucristo según san Lucas (Lc 22,14-23,56) (Fragmento final)

Y cuando llegaron al lugar llamado «La Calavera», lo crucificaron allí, a él y a los malhechores, uno a la derecha y otro a la izquierda. Jesús decía: † «Padre, perdónalos, porque no saben lo que hacen». Hicieron lotes con sus ropas y los echaron a suerte. El pueblo estaba mirando, pero los magistrados le hacían muecas diciendo: «A otros ha salvado; que se salve a sí mismo, si él es el Mesías de Dios, el Elegido». Se burlaban de él también los soldados, que se acercaban y le ofrecían vinagre, diciendo: «Si eres tú el rey de los judíos, sálvate a ti mismo». Había también por encima de él un letrero: «Este es el rey de los judíos». Uno de los malhechores crucificados lo insultaba diciendo: «¿No eres tú el Mesías? Sálvate a ti mismo y a nosotros». Pero el otro, respondiéndole e increpándolo, le decía: «¿Ni siquiera temas tú a Dios, estando en la misma condena? Nosotros, en verdad, lo estamos justamente, porque recibimos el justo pago de lo que hicimos; en cambio, este no ha hecho nada malo». Y decía: «Jesús, acuérdate de mí cuando llegues a tu reino». Jesús le dijo: † «En verdad te digo: hoy estarás conmigo en el paraíso». Era ya como la hora sexta, y vinieron las tinieblas sobre toda la tierra, hasta la hora nona, porque se oscureció el sol. El velo del templo se rasgó por medio. Y Jesús, clamando con voz potente, dijo: † «Padre, a tus manos encomiendo mi espíritu». Y, dicho esto, expiró.

(Aquí todos se arrodillan y se hace una pausa.)

El centurión, al ver lo ocurrido, daba gloria a Dios diciendo: «Realmente, este hombre era justo». Toda la muchedumbre que había concurrido a este espectáculo, al ver las cosas que habían ocurrido, se volvía dándose golpes de pecho. Todos sus conocidos y las mujeres que lo habían seguido desde Galilea se mantenían a distancia, viendo todo esto.